

mentirana rasprava o nekim značajnim problemima, koji se razvijaju u zemlji skupa s razvojem procesa tranzicije – onako kako se on u nas razvijao i još se razvija. Neuređenost procesa donošenja odluka, devastacija obalnih područja i gradova, kriva revitalizacija, upliv različitih interesnih skupina u procese donošenja odluka i neplanirana politika budućnosti, teme su ove knjige kao niz procesa koji degradiraju budućnost, ali i sadašnjost hrvatske situacije. Autorica knjige, priznata stručnjakinja u području sociologije turizma, u ovoj knjizi vrlo otvoreno, kritički angažirano i beskompromisno raspravlja o mnogobrojnim elementima ključnih dimenzija društvenog, ekonomskog i političkog razvoja zemlje. S punim pravom autorica je dala svojoj knjizi naziv „angažirana sociologija“ jasno se opredjeljujući za aktivan angažman, a ne neutralnost. Autorica takvu kritičku sociologiju smješta u okvir „kulture“, koja ne označava samo potrebu postizanja određene „kulture“, nego upućuje i na potrebu smještanja kritičke sociologije u odgovarajući okvir kulture dijaloga, čega očigledno još uvijek nedostaje u suvremenom hrvatskom društvu. Čitatelj ove zanimljive knjige svakako će naći mnoge poticaje za osobno promišljanje svakodnevice i perspektive razvoja našeg društva, ali i niz temeljnih informacija, koncepata i ideja iz područja suvremene sociologije.

Jana Šarinić

Fran Novljan
BOLJUN: KMIECKI ŽIVOT I UŽ(A)NCI.
Zbornik za narodni život i običaje 58,
Hrvatska akademija znanosti i
umjetnosti, Općina Lupoglav, Naklada
Kvarner, Zagreb, Lupoglav, Novi
Vinodolski, 2014., 647 str.

Knjiga *Boljun: kmiecki život i už(a)nci* etnološka je monografija nastala prema zapisima profesora Frana Novljana (1879.–1977.) koji se čuvaju u arhivu Odsjeka za etnologiju Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (sign. SZ 87 a-f), a nastali su u razdoblju od 1898. do 1899. te od 1950. do 1960. godine. Tiskana je kao Zbornik za narodni život i običaje, knjiga 58., a rukopis je priredila dr. sc. Tanja Perić-Polonijo. Novljan se, kao mladi gimnazijalac, u prvoj fazi svog etnografskog rada oslanjao na naputak *Osnovu za sabiranje i proučavanje građe o narodnom životu* koju je metodološki za sve zapisivače hrvatske (i južnoslavenske) tradicijske kulture razradio i 1897. godine objavio dr. Antun Radić, urednik Akademijinog *Zbornika za narodni život i običaje*. Pola stoljeća kasnije, Novljan se na poziv Odbora za narodni život i običaje Hrvatske (tada Jugoslavenske) Akademije i prof. dr. Milovana Gavazzija, vanjskog suradnika Odbora, ponovno vraća sustavnim istraživanju i opisivanju tradicijske kulture Istre odnosno Boljuna kao njenog zavičajnog dijela. Rekonstruirajući i revalorizirajući materijalne i nematerijalne aspekte boljunske tradicije u vremenskoj distanci od pedeset godina Novljan je jedan od rijetkih zapisivača, suradnika Akademijinog Odbora koji je uspio sastaviti opsežnu i cjelovitu lokalnu monografiju na lokalnom govoru dosljedno slijedeći strukturu Radićeve *Osnove*.

Strukturu knjige dao je sam Novljan u *Kazalu (Kade je ča?)*: I DIO - 1. Priroda oko čovjeka, 2. Tjelesni ustroj naroda, 3. Jezik; II DIO - 4. Životne potrepeštine, 5. Rad; III DIO - a) *Narodno srce*: 6. Život, 7. Pravo, 8. Običaji, 9. Zabave, b) *Narodna duša*: 10. Poezija, 11. Vjerovanja, c) *Narodna pamet*: 12. Iskustvo, znanje i mudrovanje. Posljednje trinaesto poglavlje Novljanove monografije sadrži raznoliku folklorističku građu (kraće pjesme, pripovijetke, poslovice) s imenima kazivača okupljenu pod nazivom *Štuoriji i šćurci*, tekst o vrstama pjevanja, instrumentima i plesovima boljunštine (*Znimanje kanta na magnetofuonsko kordelo*), zatim *Popis crkvenih pjesama koje narod pjeva u crkvi* te naposljetku sedam crteža svirala, alata i poljskog oruđa Ferdinanda Tončinića. Priređivačica knjige, dr. sc. Tanja Perić-Polonijo, u uvodnoj studiji *O rukopisnoj zbirci Frana Novljana* detaljno opisuje početke Novljanovog terenskog zapisivanja etnografske građe krajem 19. stoljeća, zatim njegovu suradnju s prof. dr. Milovanom Gavazzijem (Katedra za etnologiju i etnografiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu) i dr. Vinkom Žganecom (Institut za narodnu umjetnost u Zagrebu) na zajedničkom istarskom terenu neposredno nakon Drugog svjetskog rata te komparativno analizira objavljene (i neobjavljene) etnološke i folklorističke monografije ostalih zapisivača iz Istre i Kvarnerskog primorja (Ivo Jardas, Stjepan Žiža, Jakov Mikac, Josip Ribarić) koji su kroz devetnaesto i dvadeseto stoljeće nastojali istaknuti vrijednosti i važnost takve građe za spoznaju o vlastitom identitetu i jeziku. Priređivačica u tom kontekstu pokazuje Novljanove specifičnosti u obradi zadanih Radićevih tema te ga ističe kao pouzdanog i vrsnog

zapisivača koji je jedini htio i umio svoju monografiju ispisati akcentuiranim lokalnim govorom Boljuna. U uvodnoj studiji su predstavljeni i ostali suradnici u monografiji koji su sudjelovali u različitim fazama kritičke obrade opsežne rukopisne građe (1270 str.), odnosno zahtjevnom poslu elektronskog upisa, kolacioniranja i korekture teksta (Dean Murić, Ferdo Tončinić), pisanja povijesne i jezične studije, izrade tumača manje poznatih riječi i izraza te ostalih priloga.

Dr. sc. Slaven Bertoša u radu *Kaštel Boljun i njegova okolica: kulturno-povijesne crtice* iznosi najznačajnije povijesne podatke o Boljunu i okolici od prapovijesti do danas referirajući se na brojne izvore, a naročito na djelo istaknutog proučavatelja boljunske prošlosti, povjesničara Camilla De Franceschija. U fokusu autorovog kulturno-povijesnog istraživanja su boljunski kaštel kao značajno srednjovjekovno središte te fenomen novovjekovnih migracija stanovništva prema Puli.

Dijalektološka studija *Govor Boljuna prema zapisu Frana Novljana* jezična je analiza utemeljena na Novljanovim etnografskim zapisima prema govoru kazivača na terenu te na vlastitom terenskom istraživanju čakavskog govora dr. sc. Irene Miloš. Uz dubinsku analizu na fonološkoj, morfološkoj i leksičkoj razini, autorica je sastavila i *Tumač riječi i izraza u govoru Boljuna* kao kratki i ogledni prikaz temeljnog leksika boljuskog idioma.

U knjigu su uvrštena i tri kraća priloga. Dario Marušić, jedan od najznačajnijih istarskih etnomuzikologa obradio je fonografsku građu iz Istre te je transkribirao melografske zapise deset pjesama s Boljunštine prema magnetofonskim snimkama Vinka Žganeca iz 1960. godine (prilog

Neki aspekti tradicijske glazbe Boljunštine). Dražen Vlahov je kao jedan od najboljih poznavatelja glagoljice evidentirao glagoljske epigrafske spomenike u Boljunu (prilog *Glagoljski natpisi u boljunskoj župnoj crkvi svetog Jurja*). Povjesničar umjetnosti Josip Šiklič donosi opis boljunske župne crkve i njenog inventara (prilog *O boljunskoj župnoj crkvi svetog Jurja*).

U knjizi je uz životopis Frana Novljana kojeg je sastavio Ferdo Tončinić objavljen i Novljanov osvrt na vlastiti sakupljački i zapisivački rad te bilješka o kazivačima i boljunskom narječju. Novljanovi kazivači uvršteni su i u poseban popis na samom kraju izdanja zajedno s odabranim pismima i fotografijama iz zbirke arhiva Odsjeka za etnologiju Hrvatske Akademije. Posljednje stranice knjige zauzimaju zajednička bibliografija te dulji sažeci na talijanskom i engleskom jeziku.

Ovakvo kritičko izdanje etnološke i folklorističke građe koja je bilježena u vremenskom diskontinuitetu od šezdeset godina, ostvarilo se u okviru međuinstitucionalne suradnje i uz potporu Općine Lupoglav te je od iznimnog značaja ne samo za lokalne baštinike ovog nasljeđa, nego i za sve buduće stručnjake, znanstvenike i istraživače raznih profila koji se bave suvremenim interpretacijama istarskog tradicijskog života, kulture i običaja.

Klementina Batina

Dobroslav Bono Nedić i Petar Draganović
TOLIŠKI KRAJ KONCEM 19. I POČETKOM 20. STOLJEĆA.
Zbornik za narodni život i običaje 57., Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Franjevački samostan u Tolisi, Zagreb i Tolisa, 2014., 661 str.

Knjiga *Toliški kraj koncem 19. i početkom 20. stoljeća* prva je u nizu interdisciplinarno priređenih kritičkih izdanja rukopisnih etnoloških monografija iz arhiva Odsjeka za etnologiju Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti koja se objavljuje u *Zborniku za narodni život i običaje*, kojem je glavni urednik akademik Ivan Cifrić. Hrvatska akademija je od osnutka *Odbora za narodni život i običaje* 1888. godine upravljala projektom u svrhu *sabiranja* (zapisivanja) *folklorne* i *narodoznanstvene* građe te njenog objavljivanja u publikaciji *Zbornik za narodni život i običaje (južnih Slavena)* od 1896. godine do danas. Franjevac Dobroslav Bono Nedić (1841.-1903.) i učitelj Petar Draganović (1878.-1921.) ubrajaju se u najranije Akademijine suradnike koji su po napatku dr. Antuna Radića (*Osnova za sabiranje i proučavanje građe o narodnom životu*, 1897.) bilježili različite aspekte tradicijske kulture toliškog kraja kao dijela regije Bosanske Posavine na granici s Hrvatskom. Nedićevi i Draganovićevi rukopisi priređeni su i objavljeni u okviru zajedničke suradnje Franjevačkog samostana u Tolisi i Hrvatske Akademije.

Dobroslav Bono Nedić autor je etnografije *Narodni život i običaji u Tolisi i okolici* (1898.-1902.) koja na 300 rukopisnih stranica dosljedno slijedi strukturu Radićeve *Osnove* detaljno opisujući različite aspekte lokalne tradicijske kulture: I DIO - 1. Priroda oko čovjeka, 2. Tjelesni